

OPOWIEM (OPISZĘ?) WAM, CO CZUJĘ

Autorka scenariusza: Bernadetta Białek

III ETAP EDUKACYJNY
PRZEDMIOT:
JĘZYK POLSKI

KRÓTKI OPIS SCENARIUSZA:

Lekcja dotyczy uczuć i emocji, które mogą towarzyszyć uchodźcom i uchodźczyniom. Zajęcia mają na celu zwiększenie poczucia solidarności z uchodźcami, rozbudzenie wśród uczniów i uczennic uczucia empatii. Osiągnięcie celu będzie możliwe dzięki zredagowaniu opisu przeżyć wewnętrznych w oparciu o bezpośrednie wypowiedzi kobiet pochodzących z Syrii oraz o dzieła malarskie jednej z nich.

Czas trwania: 2 x 45 minut

Pytanie kluczowe:

Jakie uczucia i przeżycia towarzyszą uchodźcom?

Cele lekcji:

- ➔ dowiesz się, czym są podstawowe prawa człowieka
- ➔ zrozumiesz uczucia i przeżycia, które towarzyszą uchodźcom i uchodźczyniom.

Kryteria oceny:

- ➔ wymienisz podstawowe prawa człowieka
- ➔ przedstawisz przykładowe przyczyny opuszczenia danego kraju przez uchodźców
- ➔ zredagujesz opis przeżyć wewnętrznych uchodźczynie z Syrii.

Związek z podstawą programową (Język polski, III etap edukacyjny):

Wymagania ogólne: I, II, III

Wymagania szczegółowe: I. 1.1) 10); II. 1.2); 2.1–3); 4.1–3); III. 1.1) 2) 4) 5) 7) 8); 2.2–5) 11)

Metody: pogadanka, analiza tekstu źródłowego (artykuł), burza pomysłów, globalna kafejka.

Środki dydaktyczne i materiały: arkusze papieru, markery, Internet, rzutnik multimedialny, kserokopie artykułu.

Formy pracy: praca indywidualna, grupowa, w parach.

Przebieg zajęć:

Lekcja nr 1 (45 minut)

WPROWADZENIE:

1. Przed zajęciami przygotuj pocięte w paski artykuły z Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (załącznik nr 1). Lekcję rozpocznij od losowania praw człowieka przez uczniów i uczennice. Poproś, by każdy i każda z nich zapoznała się z materiałem i zastanowiła, skąd pochodzi. Zapytaj, czy ktoś może podać źródło zapisów, które młodzież ma przed sobą (jeśli nie padnie prawidłowa odpowiedź, podaj źródło). Następnie poleć, by każdy po kolei (bądź chętne osoby) odczytał na głos wylosowane prawo człowieka i je omówił. (8 minut)
2. Poproś, by uczniowie i uczennice zniszczyli wylosowane kartki z prawami i wyrzucili je do kosza. Zadaż pytanie, czy człowieka tak po prostu można pozbawić jego praw, a następnie poproś o uzasadnienie odpowiedzi. (2 minuty)
3. Podziel uczniów i uczennice losowo na grupy (4-5-osobowe w zależności od liczebności klasy). Zaproponuj krótką pogadankę w kontekście wylosowanych praw człowieka na temat, jak się czuje każdy uczeń/uczennica w swojej rodzinie, swoim kraju, jakie uczucia i odczucia towarzyszą im codziennie (przykładowe odpowiedzi: czują się wolni, bezpieczni, mają możliwość przemieszczania się). Na koniec poproś, by przedstawiciel lub przedstawicielka każdej z grup podsumował/a wyniki pracy. (5 minut)

PRACA WŁAŚCIWA:

4. Podaj cele, kryteria oraz pytanie kluczowe; upewnij się, czy są one zrozumiałe dla młodzieży. (1 minuta)
5. Zadaż pytanie i przeprowadź burzę pomysłów: Jak poczułbyś/poczułabyś się w sytuacji zagrożenia, gdyby były łamane twoje prawa jako człowieka? W jaki sposób mógłbyś/mogłabyś w takiej sytuacji zareagować? Odpowiedzi spiszcie na arkuszu papieru. (3 minuty)
6. Wykorzystaj metodę globalnej kafejki. Przy każdym stoliku zaproponuj do rozważenia jeden problem (każda z grup pracuje nad każdym zagadnieniem i grupy przechodzą między stolikami po upływie określonego czasu). Wyznacz po jednej osobie chętnej do dyżuru przy każdym ze stolików. Poproś, by uczniowie i uczennice zastanowili się, co poczuliby:
  - a) gdyby ich kraj znalazł się w sytuacji zagrożenia z powodu wojny? (pierwszy stolik)
  - b) gdyby któryś/któraś z nich byli prześladowani ze względu wyznawaną wiarę/poglądy/orientację seksualną? (drugi stolik)
  - c) gdyby znaleźli się w sytuacji migrantów ekonomicznych (opuszczenie miejsca zamieszkania z powodu braku możliwości pracy i zapewnienia bytu swojej rodzinie)? (trzeci stolik)Pytania pomocnicze do rozważenia każdego z problemów: Jakie działania by podjęli i podjęły ze swoimi rodzinami? Czy mieliby jakieś oczekiwania wobec innych ludzi na świecie? (odpowiedzi spisywane na kartce papieru/arkuszu papieru, przynależnej do każdej z grup)

Na koniec ćwiczenia poproś o wywieszenie wypracowanych materiałów w widocznym w klasie miejscu oraz zaprezentowanie wyników pracy pozostałym grupom. (20 minut)
7. Jeśli młodzież wcześniej skończy pracę metodą globalnej kafejki, możesz zaproponować dodatkowo następujące ćwiczenie: Podziel losowo uczniów i uczennice na 4 grupy, każdej z nich rozdaj kartkę z pytaniem: Co czują osoby, które z przyczyn od siebie niezależnych muszą opuścić swój kraj. Zaproponuj, by grupy kolejno wczuły się w role: I – matek, II – ojców, III – dzieci, IV – dziadków i babć. Poproś, by propozycje były spisane na arkuszach papieru, następnie omówione i przyklejone w widocznym w klasie miejscu.

PODSUMOWANIE:

8. Zaproponuj młodzieży dokończenie myśli i zapisanie jej w zeszycie: „Na dzisiejszej lekcji najbardziej wartościowe było dla mnie...”. (1 minuta)
9. Wyjaśnij, na czym będzie polegała praca domowa: Przeprowadź krótki wywiad z osobą, która ma doświadczenie wyjazdu za granicę – np. do pracy, na studia, itp. Wspólnie zastanówcie się, jakie pytania można zadać rozmówcy i poproś o zapisanie ich w zeszycie. (5 minut)

Lekcja nr 2 (45 minut)

WPROWADZENIE:

1. Poproś wybrane osoby o odczytanie pracy domowej lub podzielenie się wrażeniami z przebiegu wywiadu. (6 minut)
2. Poleć, by chętna osoba przypomniała, o czym była mowa na ostatniej lekcji. Przypomnijcie sobie cele lekcji i kryteria oceny – co udało się do tej pory osiągnąć? (1 minuta)

PRACA WŁAŚCIWA:

3. Zadaj pytanie: skąd możemy czerpać wiarygodne informacje o sytuacji uchodźców? Propozycje zapiszcie na arkuszu papieru i zawieście na ścianie, aby można było odwoływać się do wymienionych źródeł i dopisywać kolejne. (2 minuty)
4. Wyjaśnij, że cennym źródłem informacji są bezpośrednie relacje osób, których dotyczy dane zagadnienie. Zaproponuj młodzieży przeczytanie artykułu Macieja Czarneckiego pt. „Listy uchodźców do Europy – część 2. Trzy historie. Trzy kobiety. Każda na swój sposób radzi sobie z wojenną traumą” z *Gazety Wyborczej*.
Link do artykułu: http://bit.ly/GW_3historie
Podziel klasę na 3 grupy i poleć, by każda z grup zajęła się materiałem dotyczącym jednej z kobiet (pogadanka w grupach, nazwanie uczuć i emocji wynikających z tekstu; wypisanie ich na arkuszu papieru). (10 minut)
5. Zadaj pracę pisemną na lekcji: Napisz opis przeżyć wewnętrznych pt. „Jestem uchodźcą/uchodźczynią z Syrii. Opiszę wam, co czuję”. Wykorzystaj materiał wypracowany na dwóch ostatnich lekcjach (warto pamiętać, aby arkusze z notatkami uczniów i uczennic wisiły w widocznym miejscu w sali). (20 minut)
Uwaga: gdyby uczniowie i uczennice mieli trudność z wykonaniem pracy, można zaproponować alternatywne ćwiczenie, np. napisanie charakterystyki w trzeciej osobie.
6. Poproś, by uczniowie i uczennice wymienili się pracami, a następnie napisali pod otrzymaną pracą komentarz, np. „W twojej pracy podobało mi się...”, „Zwróciłeś uwagę...”, „Ukazałaś...”. (5 minut)

PODSUMOWANIE:

7. Rozdaj wszystkim po karteczce samoprzylepnej i poproś o zapisanie na niej odpowiedzi na pytanie: Jakie emocje wzbudziły w tobie historie, z którymi się zapoznałeś/zapoznałaś? (1 minuta)

Źródła:

- ➔ Maciej Czarnecki, „Listy uchodźców do Europy – część 2. Trzy historie. Trzy kobiety. Każda na swój sposób radzi sobie z wojenną traumą”, *Gazeta Wyborcza*, 27.11.2015: <http://wyborcza.pl/1,75477,19254097,listy-uchodzcow-do-europy-trzy-historie-trzy-kobiety-kazda.html?disableRedirects=true>.
- ➔ *Powszechna deklaracja praw człowieka* dostępna na: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/onz/1948.html> (wykorzystana w załączniku) lub inne tłumaczenie na: http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf.

Załącznik nr 1: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

Artykuł 1

Wszystkie istoty ludzkie rodzą się wolne i równe w godności i prawach. Są one obdarzone rozumem i sumieniem oraz powinny postępować w stosunku do siebie wzajemnie w duchu braterstwa.

Artykuł 2

Każda osoba jest uprawniona do korzystania ze wszystkich praw i wolności ogłoszonych w niniejszej Deklaracji bez jakiegokolwiek różnicy, zwłaszcza ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, poglądy polityczne lub jakiegokolwiek inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, majątek, urodzenie lub jakąkolwiek inną sytuację.

Ponadto, nie powinno się czynić żadnego rozróżnienia na podstawie statusu politycznego, prawnego lub międzynarodowego kraju lub terytorium, do którego dana osoba przynależy, bez względu na to, czy ów kraj lub terytorium jest niepodległe, powiernicze, zależne albo poddane jakimkolwiek ograniczeniom suwerenności.

Artykuł 3

Każda osoba ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego.

Artykuł 4

Nikt nie może być utrzymywany w niewolnictwie lub poddaństwie; niewolnictwo i handel niewolnikami są zakazane we wszelkich ich formach.

Artykuł 5

Nikt nie może być poddawany torturom albo okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu.

Artykuł 6

Każdy jest uprawniony do uznawania wszędzie jego osobowości prawnej.

Artykuł 7

Wszyscy są równi wobec prawa i są uprawnieni bez jakiegokolwiek dyskryminacji do równej ochrony prawnej. Wszyscy są uprawnieni do równej ochrony przed jakąkolwiek dyskryminacją sprzeczną z niniejszą Deklaracją oraz przed jakimkolwiek podżeganiem do takiej dyskryminacji.

Artykuł 8

Każda osoba ma prawo do skutecznego odwołania się do kompetentnych sądów krajowych przeciwko czynom naruszającym prawa podstawowe przyznane jej przez konstytucję lub ustawy.

Artykuł 9

Nikt nie może podlegać arbitralnemu zatrzymaniu, aresztowaniu lub wygnaniu.

Artykuł 10

Każda osoba jest uprawniona, na warunkach pełnej równości, by jej sprawa była sprawiedliwie i publicznie rozpatrzona przez niezawisły i bezstronny sąd, który zadecyduje o jej prawach i obowiązkach albo o zasadności jakiegokolwiek oskarżenia w sprawie karnej skierowanej przeciwko niej.

Artykuł 11

1. Każda osoba oskarżona o czyn zabroniony korzysta z domniemania niewinności, dopóki jej wina nie zostanie udowodniona zgodnie z prawem w procesie publicznym, w toku którego korzysta ona z wszelkich gwarancji koniecznych dla swej obrony.
2. Nikt nie może być uznany winnym jakiegokolwiek przestępstwa karnego z tytułu jakiegokolwiek działania lub zaniechania, które w czasie jego popełnienia nie stanowiło czynu zabronionego zgodnie z prawem krajowym lub międzynarodowym. Na nikogo też nie można nałożyć kary surowszej niż ta, która znajdowałaby zastosowanie w czasie popełnienia czynu zabronionego.

Artykuł 12

Nikt nie będzie podlegał arbitralnemu wkraczaniu w jego życie prywatne, rodzinę, mieszkanie lub korespondencję, ani też zamachom na jego honor i reputację. Każdy jest uprawniony do ochrony prawnej przed takim wkraczaniem lub takimi zamachami.

Artykuł 13

1. Każda osoba jest uprawniona do wolności poruszania się i osiedlania w granicach każdego Państwa.
2. Każda osoba jest uprawniona do opuszczania jakiegokolwiek kraju, włączając swój własny kraj, jak również do powrotu do swego kraju.

Artykuł 14

1. W razie prześladowania, każda osoba jest uprawniona do ubiegania się o azyl i korzystania z niego w innych krajach.
2. Na prawo to nie można się powoływać w razie ścigania dotyczącego w istocie przestępstw pospolitych albo działań sprzecznych z Celami i Zasadami Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 15

1. Każda jednostka ma prawo do obywatelstwa.
2. Nikogo nie można arbitralnie pozbawiać jego obywatelstwa ani też prawa do zmiany jego obywatelstwa.

Artykuł 16

1. Pełnoletni mężczyźni i kobiety, bez jakichkolwiek ograniczeń ze względu na rasę, narodowość lub religię, mają prawo do zawierania związku małżeńskiego i zakładania rodziny. Korzystają oni z równych praw co do zawierania małżeństwa, w czasie jego trwania i po jego rozwiązaniu.
2. Małżeństwo może być zawarte wyłącznie na podstawie dobrowolnej i pełnej zgody przyszłych małżonków.
3. Rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa oraz jest uprawniona do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa.

Artykuł 17

1. Każda osoba ma prawo do własności, zarówno indywidualnie, jak i wspólnie z innymi.
2. Nikogo nie można pozbawiać arbitralnie jego własności.

Artykuł 18

Każda osoba ma prawo do wolności myśli, sumienia i religii; prawo to obejmuje wolność zmiany swej religii lub przekonań, jak również wolność manifestowania swej religii lub przekonań, indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, poprzez nauczanie, praktyki religijne, sprawowanie kultu i rytuałów.

Artykuł 19

Każda jednostka ma prawo do wolności poglądów i wypowiedzi; prawo to obejmuje nieskrępowaną wolność posiadania poglądów oraz poszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji oraz idei, wszelkimi środkami i bez względu na granice.

Artykuł 20

1. Każda osoba ma prawo do wolności pokojowego zgromadzania się i zrzeszania się.
2. Nikogo nie wolno zmuszać, aby należał do jakiegoś zrzeszenia.

Artykuł 21

1. Każda osoba ma prawo do udziału w rządzeniu swym krajem, bezpośrednio albo za pośrednictwem swobodnie wybranych przedstawicieli.
2. Każda osoba korzysta z prawa dostępu, na warunkach równości, do służby publicznej w swoim kraju.
3. Wola ludu ma być podstawą władzy rządu; wola ta winna się przejawiać w regularnych i uczciwie przeprowadzanych wyborach, na warunkach powszechności i równości, w głosowaniu tajnym albo w równoznacznym trybie zapewniającym wolność głosowania.

Artykuł 22

Każda osoba jako członek społeczeństwa ma prawo do zabezpieczenia społecznego, jak również jest uprawniona do urzeczywistnienia, dzięki wysiłkowi krajowemu i współpracy międzynarodowej, jej praw gospodarczych, socjalnych i kulturalnych, niezbędnych dla jej godności oraz dla swobodnego rozwoju jej osobowości.

Artykuł 23

1. Każdy ma prawo do pracy, do swobodnego wyboru zatrudnienia, do słusznych i dogodnych warunków pracy, jak również do ochrony przed bezrobociem.
2. Każdy bez jakiegokolwiek dyskryminacji, ma prawo do równej płacy za równą pracę.
3. Każdy, kto pracuje, ma prawo do słusznego i zadowalającego wynagrodzenia, zapewniającego jemu samemu i jego rodzinie byt odpowiadający ludzkiej godności.
4. Dla ochrony swych interesów, każdy ma prawo do tworzenia związków zawodowych i przystępowania do nich.

Artykuł 24

Każda osoba ma prawo do odpoczynku i do czasu wolnego, a zwłaszcza do rozsądnego ograniczenia czasu pracy oraz do okresowych płatnych urlopów.

Artykuł 25

1. Każda osoba ma prawo do poziomu życia odpowiadającego potrzebom zdrowia i dobrobytu jej samej i jej rodziny, włączając wyżywienie, ubiór, mieszkanie, opiekę medyczną i niezbędne świadczenia społeczne, jak również prawo do zabezpieczenia na wypadek bezrobocia, choroby, niezdolności do pracy, wdowieństwa, podeszłego wieku, a także innych przyczyn utraty środków utrzymania w następstwie okoliczności niezależnych od jej woli.
2. Macierzyństwo i dzieciństwo korzystają z prawa do specjalnej opieki i pomocy. Wszystkie dzieci, małżeńskie i pozamałżeńskie, korzystają z jednakowej ochrony socjalnej.

Artykuł 26

1. Każda osoba ma prawo do nauki. Nauczanie powinno być nieodpłatne, przynajmniej w zakresie kształcenia podstawowego. Wykształcenie podstawowe jest przymusowe. Wykształcenie techniczne i zawodowe ma być powszechnie dostępne, a wykształcenie wyższe ma być dostępne na równi dla wszystkich na podstawie rzeczywistych osiągnięć.
2. Nauczanie winno mieć na względzie pełny rozwój osobowości ludzkiej oraz umacnianie poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności. Powinno ono służyć popieraniu zrozumienia, tolerancji i przyjaźni między wszystkimi narodami oraz wszystkimi grupami rasowymi lub religijnymi, jak również powinno wspierać działalność Narodów Zjednoczonych dla utrzymania pokoju.
3. Rodzice korzystają z prawa pierwszeństwa, jeśli chodzi o wybór rodzaju wykształcenia dla swych dzieci.

Artykuł 27

1. Każda osoba ma prawo do swobodnego uczestnictwa w życiu kulturalnym wspólnoty, do korzystania ze sztuki oraz do współuczestnictwa w postępie naukowym i płynących zeń korzyściach.
2. Każdy ma prawo do ochrony jego interesów moralnych i majątkowych wynikających z jakiegokolwiek twórczości naukowej, literackiej lub artystycznej, której jest autorem.

Artykuł 28

Każda osoba jest uprawniona do porządku społecznego i międzynarodowego, zapewniającego możliwość pełnego urzeczywistnienia praw i wolności ustalonych w niniejszej Deklaracji.

Artykuł 29

1. Każda jednostka ma obowiązki wobec wspólnoty, bo tylko w niej możliwy jest swobodny i pełny rozwój jej osobowości.
2. W korzystaniu ze swych praw i wolności, każdy podlega jedynie takim ograniczeniom, które są określone przez prawo, wyłącznie w celu zapewnienia należytego uznania i poszanowania praw i wolności innych, oraz zaspokojenia słuszych wymagań moralności, porządku publicznego i powszechnego dobrobytu w społeczeństwie demokratycznym.
3. Te prawa i wolności w żadnym razie nie mogą być wykorzystywane wbrew Celom i Zasadom Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 30

Żadnego postanowienia w niniejszej Deklaracji nie wolno interpretować jako domniemania na rzecz państwa, grupy lub osoby jakiegokolwiek prawa do zaangażowania się w jakąkolwiek działalność albo do dokonania jakiegokolwiek czynu zmierzającego do zniszczenia któregokolwiek z ogłoszonych tu praw i wolności.

